

MACHIAVELLI LEZING
Admiraal Rob Bauer
Woensdag 22 februari 2023

‘Vrede bewaren betekent voorbereiden op oorlog’

Dames en heren,

Eén jaar en één dag geleden stond ik op dit tijdstip in mijn kantoor op het NAVO-hoofdkwartier in Brussel.

Ik keek naar een kaart van Oekraïne, die we enkele maanden daarvoor hadden opgehangen.

En ik wist: vannacht komt het telefoontje dat de inval is begonnen.

Ik heb iedereen vroeg naar huis gestuurd, want het zou een korte nacht worden.

Kwart over 4 werd ik gebeld.

Half 7 was ik op het hoofdkwartier.

Half 9 was een vergadering van de Noord-Atlantische Raad waarin de eerste feiten over de inval werden besproken.

Rond de tafel heerste een gevoel van ontsteltenis.

Niet omdat we de inval niet hadden zien aankomen.

In de maanden ervoor waren er op ongekende schaal inlichtingen gedeeld.

Het inlichtingenplaatje van de NAVO was beter dan ooit.

Maar ontsteltenis omdat in één nacht de loop van de wereldgeschiedenis was veranderd.

Het is een tektonische gebeurtenis.

Oorlog is terug op het Europese continent.

Enkele weken ervoor hadden we nog met Rusland om tafel gezeten in een historische

vergadering van de NATO-Russia Council.

De Russische delegatie was slecht voorbereid en ongecoördineerd in haar uitingen. De verklaringen waren dermate bezijden de realiteit, dat er slechts met verbazing en kalme tegenspraak op werd gereageerd door de NAVO-bondgenoten.

Rusland beweerde onder andere dat de NAVO verantwoordelijk was voor het uiteenvallen van Joegoslavië...

Waarna landen als Montenegro, Kroatië, Slovenië en Noord-Macedonië één voor één de microfoon vroegen om uit te leggen hoe de geschiedenis werkelijk was verlopen...

(...)

In de aanloop naar 24 februari werd op alle mogelijke niveaus diplomatie bedreven.

En terwijl die gesprekken nog gaande waren...

en alle verontrustende inlichtingen van de Russische zijde werden ontkend...

reden de eerste tanks over de grens van Oekraïne.

De rupsbanden van de T-72 en T-90 tanks vermorzelden alle mechanismes van conflictbestrijding en internationale diplomatie die we in de afgelopen 70 jaar samen hadden opgebouwd.

En weldra zouden deze tanks, samen met genadeloze granaat- en raketaanvallen een ongekende verwoesting aanrichten in het soevereine, democratische Oekraïne.

De Russische inval luidt een nieuw tijdperk in van collectieve verdediging.

Niet alleen voor Oekraïne.

Niet alleen voor het gehele NAVO-bondgenootschap.

Maar voor alle vrije, democratieën in de wereld.

De trillingen van de Russische tanks worden - tot op de dag van vandaag - tot in Japan en Australië gevoeld.

(...)

Na de Koude Oorlog is er 20 jaar lang geprobeerd om een evenwichtige samenwerking op te

bouwen met Rusland.

Het was in 1994 het eerste land dat als 'Partner for Peace' werd aangeduid door de NAVO.

Maar sinds de oorlog in Georgië in 2008 is Rusland een pad ingeslagen dat steeds steiler naar beneden gaat.

En nu zelfs het niveau bereikt dat er Oekraïense kinderen worden ontvoerd en mishandeld in een netwerk van zogenaamde 'heropvoedingskampen'.

De militaire autoriteiten van de NAVO hebben het Russische patroon van agressie op de voet gevolgd.

En navenant strategieën ontwikkeld voor de collectieve verdediging van het NAVO-gebied.

Om het onverwachte te verwachten.

Die strategieën waren hard nodig.

Want het fundamentele verschil tussen crisisbeheersing en collectieve verdediging is dat niet wij, maar onze tegenstander de tijdlijn bepaalt.

Wij kunnen niet langer zelf bepalen waar en wanneer wij deelnemen aan een conflict... of wat ons 'ambitieniveau' is...

We moeten ons erop voorbereiden dat het conflict zich op enig moment aandient.

En dan zijn we er klaar voor...

Of niet.

Het vereist een winnaarsmentaliteit. Want in een oorlog is er geen tweede plaats.

(...)

Collectieve verdediging vereist een verschuiving in mentaliteit die veel verder gaat dan de krijgsmacht alleen.

Vrede bewaren... betekent: voorbereiden op oorlog.

Niccolò Machiavelli gaat zelfs zó ver dat hij zegt dat je je in vredetijd nog sterker moet bewapenen dan in oorlog.

Zowel operationeel als mentaal.

Want juist dán heb je de tijd om jezelf sterker te maken.

En de rust om te leren van de geschiedenis.

Tijd en rust zijn twee dingen die de Oekraïners absoluut niet hebben.

Sinds de Russische annexatie van de Krim in 2014 zijn zij in de hoogste staat van paraatheid.

En hebben zij samen met hun krijgsmacht een weerbaarheid ontwikkeld die wereldwijd inspireert.

Er is hoop.

David kan wel degelijk van Goliath winnen.

Weerbaarheid in Oekraïne is een oude man die met zijn blote handen een tank tot stilstand brengt.

Is een vrouw die met een pot tomaten een drone stukslaat.

Is een groep jonge vrouwen die Tinder gebruikt om de locatie te bepalen van jonge, mannelijke Russische soldaten.

Is een soldaat die niet alleen een brug, maar ook zichzelf opblaast, om te voorkomen dat de Russen vanaf de Krim het binnenland bereiken.

Zijn journalisten die met gevaar voor eigen leven de brute realiteit van de oorlog laten zien aan de wereld.

En is inmiddels zelfs een ballerina van de nationale opera die zich aanmeldt om in de loopgraven te dienen...

(...)

Een ballerina in de loopgraven... bedenk u even hoe ver dit afstaat van uw dagelijkse realiteit.

Voor militairen is oorlog een realiteit waar wij veel vaker mee te maken hebben.

Er wordt soms zelfs beweerd dat we 'ervan houden'.

Zo zal er ook na deze lezing geschreven worden dat ik oorlogsgek ben.

Net zoals ik in 1981 werd uitgescholden voor moordenaar, toen ik in uniform over de Dam liep op weg naar huis.

Ik kan u verzekeren: militairen houden net zomin van oorlog ... als dokters van ziekte houden... of brandweermensen van brand.

Militairen kennen als geen ander de verwoesting van oorlog en geweld.

In mijn 41-jarige carrière bij de krijgsmacht heb ik het keer op keer gezien.

Het verdriet en de wanhoop van het verlies van een collega...

iemands vader.

iemands moeder.

iemands partner.

iemands kind.

Het verdriet van een collega die door een mentale of fysieke verwonding geen militair meer kan zijn en zijn/haar levensdoel niet meer kan uitoefenen.

Het verdriet en de pijn van mensen die in opdracht van de Nederlandse regering een tegenstander om het leven hebben gebracht, en daar voor altijd mee moeten leven.

Oorlog is allesverwoestend.

Ondanks dat... of eigenlijk juist daarom... wil je er als militair alles aan doen om die oorlog te beperken en het liefst zelfs te voorkomen.

Militairen zijn doordrongen van het besef dat oorlog heel dichtbij is.

Maar de gemiddelde Nederlander is dat niet.

Dat is begrijpelijk.

Wij hebben de luxe dat we op 5 mei aanstaande mogen stilstaan bij 78 (!) jaar vrijheid.

En dan zeggen we tegen elkaar 'vrijheid is niet vanzelfsprekend'.

... wat we dan op 6 mei eigenlijk weer vergeten.

Maar in landen als Finland en Zweden... voelt men de dreiging wel degelijk.

In een paar maanden tijd hebben deze landen decennia van neutraliteit achter zich gelaten.

Dat was geen opgelegd besluit van hun regeringen.

Maar een beweging die maatschappij-breed werd gedragen.

De Finnen en de Zweden realiseerden zich dat ze niet langer konden bouwen op de garanties van de internationale rechtsorde.

Afzijdig houden werd niet langer gerespecteerd.

Ook wij als Nederlanders zijn deel van die internationale rechtsorde.

Onze hele welvaart is gebouwd op de garanties van dat systeem.

En op de aanname dat als we handeldrijven met een land (zoals Rusland) en wederzijds economisch afhankelijk zijn, we nooit oorlog voeren met dat land.

En de aanname dat als we een land rijk maken (zoals China), het land democratisch zal worden.

Beide aannames zijn niet bewaarheid gebleken.

En onze internationale rechtsorde staat onder immense druk.

Dus ook wij Nederlanders kunnen ons niet langer afzijdig houden, in de hoop dat we nooit meer oorlog meemaken.

Machiavelli zegt hierover in *Dell' arte della guerra* dat diegene die de plannen en strategische doelstellingen van de vijand goed waarneemt, en veel moeite doet om zijn krijgsmacht te trainen, minder gevaar loopt en meer hoop heeft op de overwinning.

Met andere woorden: je kunt een oorlog alleen winnen als je je voorbereidt.

En daar zou ik nog aan willen toevoegen (een beetje van Machiavelli en een beetje van mij): je kunt een oorlog zelfs voorkómen als je je terdege voorbereidt.

Dat is voor democratieën doorgaans lastiger dan voor autocratieën.

Om oorlog te voorkomen, heb je afschrikking nodig.

Afschrikking bestaat uit militaire capaciteiten plus de politieke bereidheid om die capaciteiten in te zetten.

In een autocratie is er voor het inzetten van militaire capaciteit slechts het besluit van één leider nodig... en een krijgsmacht of een groep huurlingen die dat besluit uitvoert.

In een democratie is er voor het inzetten van militaire capaciteit brede maatschappelijke en politieke steun nodig voor het feit dat dit noodzakelijk en legitiem is.

En zo hoort het ook.

Maar dat betekent dat we niet pas kunnen gaan nadenken over een conflict op het moment dat het zich aandient, zoals bij crisisbeheersingsoperaties en missies.

Voor collectieve verdediging is het nodig dat we met elkaar op voorhand nadenken over verschillende scenario's.

Het vereist dat we richting bepalen en de ingeslagen koers vasthouden.

De Franse politiek filosoof Raymond Aron waarschuwde vlak voor de Tweede Wereldoorlog dat democratieën teveel geloven in de kracht van het compromis en zijn vergeten dat er ook landen en leiders zijn die hun doelstellingen willen behalen met brute kracht.

Ik geloof zelf ook nog steeds in de kracht van het compromis.

Maar als de tegenstander met het kanon van een tank op je richt, heb je meer nodig dan een kop koffie, twee stoelen en goede intenties.

(...)

Dames en heren,

Collectieve verdediging gaat over vooruitdenken.

En dat geldt niet alleen voor het inzetten van militaire capaciteiten.

Iedereen die denkt dat we dit tijdperk kunnen doorkomen met enkel extra investeringen in Defensie... komt (helaas) bedrogen uit.

Het gaat erover dat je ál je kwetsbaarheden ziet.

We moeten ons realiseren dat de vijand alles zal aangrijpen om ons op onze knieën te krijgen.

Ook energie, voedsel en migratie kunnen als wapen worden gebruikt en worden dat ook door Rusland.

Wat als onze windparken worden gebombardeerd?

Hoe hebben wij onze infrastructuur ingericht in Europa?

Is het niet heel naïef om te denken dat China haar invloed op onze infrastructuur, via de aankoop van havens, spoorwegen, snelwegen en communicatienetwerken, niet zal inzetten om ook Rusland te steunen?

Van wie hebben wij onszelf afhankelijk gemaakt voor onze grondstoffen?

Het zijn allemaal ongemakkelijke vragen, die we het liefst uit de weg gaan.

Maar echte weerbaarheid betekent dat nationale veiligheid moet worden meegewogen bij iedere belangrijke beslissing in ons land.

Weerbaarheid is iets van de hele maatschappij, van ons allemaal.

Dus ook van het bedrijfsleven.

Ik heb mij het afgelopen jaar meermaals sterk gemaakt voor een fundamenteel andere aanpak van onze defensie-industrie.

Het tekort aan productiecapaciteit creëert grote risico's voor onze nationale veiligheid.

De Defensiebudgetten binnen de NAVO stijgen al acht jaar op rij.

Maar de productiecapaciteit is niet evenredig meegegroeid.

Als gevolg daarvan zijn de prijzen omhooggegaan (soms met 300 procent) en de levertijden flink naar rechts opgeschoven.

Ik begrijp de wens voor *een long term demand signal* en het belang van *stakeholder value*...

Maar als het commerciële belang het altijd wint van het collectieve belang... dan slaan we

uiteindelijk de bodem weg waarop onze economische activiteiten zijn gebouwd.

Als de productiecapaciteit niet drastisch omhoog gaat in het komende jaar, dan nemen we niet alleen onverantwoorde risico's met onze eigen veiligheid, maar zijn wij ook niet in staat om te zorgen dat Oekraïne deze oorlog wint.

(...)

Dames en heren,

Ik heb in de afgelopen minuten ongetwijfeld dingen gezegd waar een deel van u het mee oneens is.

En dat mag ook.

Ik zeg niet dat ik alle antwoorden heb, maar ik ben er wel van overtuigd dat dit de onderwerpen zijn waarover we moeten willen nadenken, spreken en beslissen.

Wat ik van u vraag, is dat we het gesprek durven voeren over moeilijke onderwerpen.

Discussies over veiligheid zijn nog teveel binair: hij is gek, of hij heeft gelijk.

Maar tussen gek en gelijk zit een wereld van nuance.

4 jaar geleden pleitte toenmalig ambassadeur Pete Hoekstra op deze plek tegen Nordstream II...

En omdat we allemaal in onze eigen informatiesilo en waarheidsbubbel zitten, werd dit te weinig serieus genomen.

Toen ik nog Commandant der Strijdkrachten was, heb ik ooit hypothetisch gesproken over het heractiveren van de dienstplicht.

Want wat doen we als we te weinig beroepsmilitairen hebben om de oorlog te winnen?

Geven we dan op? Of creëren we een kring daar omheen van mensen die ons land kunnen verdedigen?

Hoe weerbaar is de Nederlandse bevolking als het er op aan komt?

Welke reserves hebben wij opgebouwd om schokken op te vangen?

U hoeft het niet met me eens te zijn.

Maar laten we argumenten uitwisselen. In scenario's denken. Risico's afwegen. En DAN keuzes maken.

Het is tijd dat we kijken naar de wereld zoals hij IS.
En niet naar de wereld zoals we zouden willen dat hij is.

Oorlog is terug, of we het nu leuk vinden of niet.

Wil je effectieve afschrikking... dan zul je besluiten MOETEN nemen.

Dames en heren,

Als ik u vraag: waar staat de NAVO voor?

Dan zegt u: artikel 5: één voor allen. Allen voor één.
Dat is zo.

Ik ben trots op het feit dat we op het NAVO-hoofdkwartier iedere dag op tal van onderwerpen met 30 landen middels consensus afspraken kunnen maken.

De solidariteit in deze 'Alliantie tegen Autocratie' is uniek in de wereld.

Er zijn soldaten uit Noorwegen die voor Nederland willen sterven.
Soldaten uit België die voor Bulgarije willen sterven.

Soldaten uit Portugal, die voor Polen willen sterven.

Maar vergeet niet: vóór artikel 5 zit artikel 3.

En in dat artikel hebben alle bondgenoten beloofd om eerst zichzelf te kunnen verdedigen.

Wij zijn dat artikel veel te veel uit het oog verloren.

We zijn de NAVO gaan beschouwen als een telefoonnummer, dat je kunt bellen in nood.

Nationale veiligheid en nationale weerbaarheid konden we overslaan, want als het er op aan komt... is er altijd wel iemand anders die ons komt redden...

Maar de NAVO zijn wijzelf.

In dit nieuwe tijdperk van collectieve verdediging MOET iedere lidstaat in de eerste plaats zichzelf kunnen verdedigen.

En vormt iedere belofte aan de NAVO die je verbreekt... een rechtstreeks risico voor de veiligheid van je bondgenoten.

Mocht u dan denken: wordt dit niet allemaal veel te duur?

Dan kan ik u verzekeren: als wij onze weerbaarheid en dus onze afschrikking niet op orde krijgen...

Als wij niet alles op alles zetten om te zorgen dat Rusland deze oorlog verliest...

Dan leren niet alleen Rusland, maar ook China, en alle andere autocratische leiders wereldwijd een ijzingwekkende les: dat je internationale afspraken met brute kracht kunt verbreken.

Dan is onze internationale rechtsorde definitief vernietigd.

Dan neemt de onzekerheid en instabiliteit in de wereld nog verder toe.

En zijn de kosten voor nationale veiligheid fenomenaal veel hoger.
Dit nieuwe tijdperk van collectieve verdediging draait om het collectief.

In een wereld van het ik... vechten voor het wij.

Het is een les die veel ouder is dan de Middeleeuwse Machiavelli:

Vrede bewaren betekent... voorbereiden op oorlog.